Vris esse ambiguum. iudex delegatus nō habens ad hoc speciale mandatū a papa nō pōt compellere partem ut psonaliter coram eo compareat nisi ex racionabili causa. h. ¶ Ambiguū. ambiguum est ubi opiniones sunt et iura varia videntur. s. de sen. ex. inter alia. i. ¶ Non videtur. ut ff. de ar. quesitum k. ¶ Delegatum. a contrario sensu videtur secus de ordinario. ff. xv. di. qualis. de hys que fi. a prel. cum apostolica s idem in ordinario scdm B. non enim pōt compellere partes coram se venire personaliter. nisi in sequentibus casibus. C. de procura. l. ultima. et ideo de ipso dictum nō fuit q de ipso nō dubitatur per predictam l. s de delegato ipse dubitabatur qui videbatur posse idem quod papa quo ad illam causam. liberum enim est cuilibet per se vel procuratorem respondere. C. de hijs qui ad ec. confu. l. presenti. §. cum aūt. ff. de procura. l. i. j. de iura. calump. c. ult. de procura. querelam. bene sicuti aūt iuris necessitatem auferendum ē. ut. xxviij. di. de hijs. j. de regul. iur. mo[...]tum. cum suis concord. ar. contra q personaliter citatus personaliter venire teneatur. s. de dolo et con. cum dilecti. dic q illud obtinet in papa ut ibi nota. et sic etiam. s. de ma. et obe. humilis. de dilac. c. ult. et habent hec locum in causis privatorum. in causis vero ecclesie collegij vel universitatis de necessitate non venit in iudicium. de iura. cal. in pertractandis. et c. sequenti scdm B.

l. ¶ Speciale. quia tūc sicut papa id pōt et ipse si. s. de procura. c. ps. cum suis concord. m. ¶ Iudicio de extra iudicium non dubitabatur. ut est si. s. e. li. de restitu. in integ. c. ij. n. ¶ Criminalis. intelligas criminaliter intentata. si e in de crimine agitur civiliter bene interueniet procurator. s. de pro cura. tue. de accusa. super hijs. unde tunc psonaliter venire compelli non poterit. si aūt criminaliter intentatur procurator nō interueniet nisi in casibus no. ij. q. vj. si quando. ut s. de accus.

Incipit liber secundus
De iudicijs Rubrica

Vris esse ambigu um non videt iu dicem delegatum qui a sede aplica manda tum ad hoc non rece perat speciale iubere non posse alterutram partium coram se per sonaliter i iudicio cō parere nisi causa fue rit criminalis vel nisi pro veritate dicenda vel p iuramento ca lumpnie faciendo vel alias iuris necessitas partes coram eo exe gerit personaliter pre sentari. Bonifa. viij

Mulieres quas vagari non cō uenit nec virorum coeti bus immisceri auctē lrārum sedis ap. vel legatorum ipsius aut alia quacumque ad iu dicium personaliter e uocari vel trahi inui tas causa ferēdi testi monium aut alia qli bet que in iure nō ex primitur prohibemus. Sed cum necessariū fuerit testimonium e arundem iudex in expē sis partis producentis easdem tabellionem aut aliam personam idoneam ad eas trās mittat. vel si forte ta lis casus occurrerit q iure prohibente recep tio testium alteri con mitti non possit iudex tunc propter hoc perso naliter ad illas acce dat aut si talis sit per sone iudicantis condi tio q id p ipsū nō deceat mit tat ad eas prouiso q fieri vel nō possit mit

veniens. sed querebat hic B. si admittatur procurator i causa criminali. an valeant que facta sūt cū eo et videtur q sic si non opponitur exceptio. C. de procura. ita demum. ff. de procura. siluissa. §. veteram. et ea que fiūt cum falso procuratore valent per cōsensum. ff. de iud. licet. ff. rem ra. ha. l. iij. §. falsus. s contra videtur q contra legem actum est. ff. de publi. iud. l. pl. §. ad crimen. et v. q. iij. in criminalibus. dicebat B. q valet quod cum eo actum est per prima iura. ex quo non fuit obiectū iudex tamen talem procuratorem ex officio suo pōt et debēt repellere. s. de excep. exceptionem. cum suis concord. et j. de accus. cū p. nec obstat si iudex debet repellere q nō valuit iudicium. vide instanciam in excōmunicato per predictā decre. exceptionem. j de excep. pia. et cum hoc concordat guil. in spe. de procura. §. i. v. s pone q in causa tali a. ¶ Dicenda. puta prestādo iuramentū de veritate quod solum olim prestabatur in spiritualibus. hodie secus. j. de iura. cal. c. i. in fi. et differt iuramentum calūnie. quia per id respōdetur de eo quod credit et extimat. C. de iura. calum. l. ij. §. sin autem. per istud iuramentum de veritate respondetur ut littera sonat. s. de electi. dudum. ij. b. ¶ Calumpnie. quod principales persone prestare debent. C. de iura. calump. aut. principales. s. de iura. calump. in pertractandis. quod verum est nisi procurator habeat ad id spāle mandatum. j. de iura. cal. c. ult. in quo casu dicam q delegatus principalem ad iurandum compellere nō poterit cum ibi tūc nō sit iuris necessitas de qua sequitur nisi forte principalis instior sit q procurator et natura cause hoc requirat vel sciet melius veritatem. ut. C. de procura. l. ult. et facit ad hoc. s. de

Mulieres. quas mulieres i. procura. si quem in fi. e. li. psonaliter ad iudicium quacumque causa in iure non expressa inuite trahende non sunt s si necessarium sit ipsorum testimonium in causa iudex expensis producentis mittet

caſus huiuſmodi videlicet ut iudex vadat perſonaliter non fingatur nec fraus interueniat in hac parte Alioquin victor huiuſmodi uel fraudator ipſo facto ſententiam excõmunicationis incurrat. Ceterum femine religioſe preſertim que debent ſub clauſura morari extra ſuum monaſterium vel clauſuram non vocentur ad iudicium vel trahantur ex quauis cauſa perſonaliter etiã ſi ad hoc voluntas acceſſerit earundem. Decernimus quoque ut ipſo iure ſit irritum et inane ſi quid contra premiſſa cõtigerit attemp-

ibit interdum iniuſte. et uidetur fraudulenter vadens excõicatus eſt. mulieres religioſe etiam volentes extra monaſterium ſuũ ex aliquã cauſa pſonaliter ad iudicium trahi non poſſunt. quod contra pdicta fit eſt irritum. iſta decre. bonifa. extrauagans erat qꝛ edita ante cõpilationem huius vi. libri. d. Inmiſceri. periculoſa eſt enim ſexuum cõmixtio. xviij. q. ij. diffinimus. c. Literarum. generalium intelligas. puta quibus cauſa cõmittitur ſi enim ſpecialiter expreſſum eſſet in litteris qꝙ mulier trahi poſſet ſecus ad hoc. ſ. c. proximo. f. Legatorum vel delegatorum multo magis. ad hoc. ſ. de ſpõ. ſtatutum. g. Alia puta ordinaria vel delegata ab eo. h. Inuitas. volentes ſꝫ poſſunt. et in hoc differunt religioſe. vt. j. ſequitur. jo. an. j. Exprimitur. ſ. c. proximo. k. Prohibemus. no. meliorem cõditionem mulierũ ꝙ marium. ad idem. ſ. de ſen. ex. mulieres et. c. ea noſcitur. ſ. de pig. ex litteris. Interdum eſt deterior. qd dic vt nota. ſ. de pe. et re. noua quedam. ad hoc. ff. de reg. iur. l. ij. interdũ par utriuſque cauſa. et de hijs no. i ſpe. de proc. ſ. i. l. Neceſſarium. qꝛ non ſunt alij qui veritatem ſciant. vel nõ ita bene ſciunt xiiij. q. ij. quamqꝫ. m. Producentis. iiij. q. ij. venturis. ſ. c. l. de ſpõ. ſtatutũ. et C. de teſti. qm. ſicut ꝗ pducens tenetur expenſas miniſtrare teſti pducto. ita et tabellioni vel iudici qui ad eas vadit vt hic vides. n. Ydoneam. presbiterum vel alium virum honeſtum coram quo iurent. et ibi etiam erit tabellio. et citabitur pars aduerſa vt vadat viſura eas iurare. vt. ſ. de teſti. c. ij. o. Iure phibente. vt in criminali criminaliter intentata. ut in auc. de teſti. ſ. et qm. et ſ. hec omnia ⁊. C. de ſi minu. auc. apud eloquentiſſimum. p. Accedat. expenſis pducentis. vt. ſ. non enim in hoc caſu credo locum habere decre. ſ. c. li. de ſpõ. ſtatutum ſ. inſuper. q. Perſone. puta epus vel ſuperior ꝓpter reuerentiam ipſius pontificatis officij. ad mulieres illam eos ire non decet. ad hoc. ſ. de offi. or. c. i. c. li. r. Poſſit. puta ratiõe infirmitatis vel forte loci in ꝗ moratur mulier. vel alia ſimili s. Mittat. tabellionem vel pſonam ydoneam. vt dictum eſt. ſ. e. Fingatur. vt iudex poſſet dominam viſitare faciebat eam nominari in teſtem. v. Incurrat. non reſeruat abſolutionem ꝗ alijs cõcedit. de ſen. ex. nuper. x. Morari. vt. j. de ſta. regul. c. vno. y. Cauſa. vnde nec ſeruare tenentur decre. nicolai quo ad pſonalem cõparitionẽ vt. ſ. e. li. de elec. indemnitatibus. ſ. ſꝫ cũ eas. z. Earũdem. nota ꝙ nõ põt quis renũciare iuri ſuo ad idẽ ſ. de foro. cõpe. ſi diligenti. et quod ibi no. et de ſen. ex. cõtingit. multos tales caſus quere per acur. C. de pac. ſi quis in cõſcribendo. ⁊. ff. de pac. l. pactũ. inter heredes. et per gof. de regul. ad noſtram. ſepe enĩ pcurarent moniales ſe ad iudiciũ euocari vt clauſtrum exirent. ad idem. ſ. de ſen. ex. relatum.

tari. Idem.

Si annum quartum decimũ tue peregiſti etatis in beneficialibus et alijs cauſis ſpiritualibus necnõ dependentibus ab eiſdem ac ſi maiõ. xxv. exiſteres ad agendum ⁊ defendendum per te vel procuratorem quem ad hoc conſtituendum decreueris admitti debebis. Si vero infra quartumdecimum annum exiſtas per te agere aut defendere nõ poteris ſuper ipſis ſed tantũ per tuum epiſcopum vel per officiales eiuſdem tibi curator dabitur ad lites huiuſmodi exercendas aut tu ipſe ſi maior infante

Si annũm maior. xiiij. an. per ſe et pcuratorem põt agere et defendẽ cauſam ſpiritualem minor. xiiij. an. per ſe nõ agit ſed p pcurator vel per pcuratorem datum auctẽ ordinarij eccleſiaſtici iudicis et etiam delegati dã ſi ad cauſas illas filiusfamilias ſine patris aſſenſu agit cauſam ſpiritualem hoc di. Clemanuit. hec decre. ad declarationem eorum que no. h. de reſti. ſpol. ex parte. et de eta. et quali. ex ratiõe gof. Inno et hoſti. e. ti. c. indecorum. et. ſ. de pcura. accedens. a. Quartumdecimum. hoc in mare intellige in muliere duodecẽ. et ſic intellige predictam decre. de reſti ſpol. ex parte ⁊ pbatur. ſ. e. li. de elec. indemnitatibus. ſ. de deſpon. impu. cõtinebat. b. Spiritualibus. puta matrimonio et ſimilibus. c. Dependentibus. vt dependet a matrimonio de dote poſt diuor. reſti. c. iij. c. xxv. i. ſine curatore. ſicut maior. d. Debebis. in mrĩonio hoc erat expreſſum i predicta decre. ex pte. ſed qꝛ quidam dicebant id ſpeciale i carnali matrimonio ideo emanauit hec lata cõſtitutio. ſꝫ qꝛ idem eſſet in ſpirituali pbatur per decre. de elec. dudum. i. et de regul. poſtulaſti. ad hoc facit qꝛ huius voluminis cõpilatores de tutel. et curis non poſuerũt tanqꝫ de materia nobis nõ multum neceſſaria. ⁊ aduerte qꝛ quod hic dicitur tenebant quidam indiſtincte innocen. dicebat qꝛ debebat dari

curatoꝛ ſm ꝙ in. ḋ. ſe. de maioꝛe xiiij. dicitur. hoſt. aūt ſuo
tẽpore et quadam ſimilitudine diſtinguebat inter maioꝛẽ
xvij. an. vt tunc haberet locū prima opi. quiā talis ꝓdiē
pōt in publicum. iij. q. vij. ꝗ. tria. ad hoc. ē. e. li. de pcura. q
gnālit. i ſi. vel. xviij. ſm ea que no. de offi. del. quoniā.
et mioꝛes. xvij. ut tūc
habeat locum opi. Jn
no. ⁊ hanc viā me
diam dicebat tenen
dam. ar. de offi. del.
querenti. hec no. de
eta. et qua. in decoꝛū
et in ſūma euſdem.
ti. ꝗ. etas. ſed reꝓbat
hec opinio vt hic vi
des. e. ¶ Non pote
ris. hoc tenet h. de e
ta. et qua. exactione.
in glo. vlt. f. ¶ Cuiuſ=
dem. non enī ſufficit
ꝓmo nec requiritur
patris auctoꝛitas. ſi
enī de patrimonial=
bus tractamus in q̄
bus id locum habet.
C. de ho. que ſi. cum
opoꝛtet. et. l. cum nō
ſolu. ⁊. j. in ſi. e. nec
impatoꝛis vel alteri
us iudicis ſecularis.
cum ſpūalis et eccle
ſiaſtica ſit cauſa. xvj
di. bene quidam. ē. ḋ
iud. at ſi clerici. ⁊ de
ar. ɔtingit. ar. ff. ad
trebell. ille a quo. ꝗ. ſi
et. l. ſe. g. ¶ Ad lites
ad hoc. C. de cur. in
lit. dan. p totum. C.
de cur. fur. l. ſi. in pri.
h. ¶ Huiuſmodi. l. ſpiri
tuales quaſi de tẽpo
ralib⁹ non dependen
tibus ſe intromittere
non debeat. ar. j. eꝑſi.
lib. niſi forte racōne perſone putā ſi clericus eſſet. i. ¶ Jn=
fante. i. ſeptēnio. ē. de ſpon. impub. trāſ. ⁊. c. acceſſit. mioꝛ
enī etas ignoꝛat quid videat. C. de fal. mo. l. i. in ſi. ſz dices
quam cām ſpiritualē tractare pōt minoꝛ infante. nūn. enim
vel ſponſalia ɔtrahere non pōt ⁊ in ꝓdictis iurib⁹ beneficiū
um eccl'aſticum hēc non pōt. vt no. ē. de ꝓben. ſup inoꝛdia
ta. qualis ḡ erit hec cauſa foꝛte diſpenſacōe pape adeptus
eſt beneficium de quo agit vel defendit. vel foꝛte repetit vel
ab eo repetunt vſure. vel dicitur natus de illegitimo mrio
nio. de ord. ɔg. tuam. vel hijs ſimilia. h. ¶ Alterius epi. ſc
vel officialis. io. an. l. ¶ Ab eo. delegato oꝛdinarij nō dicit
quaſi oꝛdinarius ḣ delegare non poſſit. ad hoc. ff. de offi.
ꝓcon. l. nec quicꝗ. ꝗ. vbi decreto. et. ē. hoc vide quod no. ſu
per de teſti. in integ. c. pſ. ⁊ quod dixi. ē. de offi. vi. licet.

fueris cum auctorita=
te alterius coꝛdem ꝓ
curatorem ad eas po=
teris deputare. ¶ Dele
gatus etiam ap. ſe. et
ſubdelegatus ab eo ti
bi ſi non habeas cura
toꝛem dare valeāt vel
auctem ɔſtituendi ꝓ
curatorem ꝓſtare ad il
laſ cauſas vel lites dū
taxat que coꝛam ipſiſ
fuerint ventilande.

¶ In huiuſmoi quoq2 li=
tibus ſiue cauſis quā=
ꝙ in pōtate patris exi
ſtas nec alias abſ ip=
ſius aſſenſu in iudicio
regulariter eſſe poſſis.
eius cum de hijs ſe in
tromittere nō hēat ne
quaꝗ requiri debebit
aſſenſus. ¶ Innocen=
cius quartus.

De foro competenti.

in. ¶ Curatoꝛe5. foꝛte generaliter vel ſpālitér ab oꝛdinario
datum. n. ¶ Procuratoꝛem. cum eſt maioꝛ ſeptēnio. vt. ē.
ḋ. ꝓximo. o. ¶ Ventilāde. delegata enī eis cauſa et omia
delegata videntur ſine quib⁹ cauſa. xx. de offi. del. ꝓterea.
p. ¶ Huiuſmoi. l. ſpiritualib⁹ et dependentib⁹. q. ¶ Regulariter

Romana eccle
ſia et infra.
nec appellati
onis articulo ꝑtermiſ=
ſo nec alias etiam cū
minime appellatū ex=
titerit remenſ archie=
piſcopuſ vel eius offi
cialis de cauſis clerico
rum tanꝗ iudices li
cet in ipſos iꝑdem cleri
ci ḋ facto conſenciant
abſ ɔyoceſanoꝛū ſuo
rum voluntate ɔgno
ſcāt. ¶ Neꝗ ſuffraga
neoꝝ remenſis eccleſie
ſubditos ipſoꝝ delegā
tionē ſuſcipere vel ſen
tencias et ꝓcepta exeq̄
aut in cauſis per app=
deuolutis ad eos teſti
monium niſi aliud in
hijs trib⁹ de ɔſuetudi
ne obtineant perhibe
re ɔpellant. ¶ Nec cā

et hoc habet locum e
tiam in maioꝛe. C. de
ho. que ſi. cum opoꝛtz
et. l. cum non ſolum.
et eſt hoc verum ſuo
nomie. ſecus ſi ſit al
terius pcuratoꝛ. ē. e.
li. de pcur. qui gene=
raliter. ij. lib. ⁊. ff ḋ
minoꝛ. cum mādato.
ideo aūt dixit regula
riter. q2 caſualiter cō
tra ſicut in caſtrenſi
peculio. in quo etiā
ɔtra patrem agit. ff
de iud. ſi is nulla. item
cum impetrat veniā
etatis dummodo ſit
maioꝛ. xx. C. de hijs
qui ve. eta. impe. l. ij
in momentanea poſ
ſeſſione. C. qui legit.
perſo. l. vlt. item cum
agit de thoꝛo viola=
to. ff. de adult. ſi ma
ritus. ꝗ. lex iulia. Jn in
terdicto de lib. ho. ex
hibendo. ff. de lib. ho
exhi. l. iij. ꝗ. ſi mulier.
Jtem ſm canon̄. vide
tur ꝙ indiſtincte ɔq=
ratur filius de pře. ē
de ſpon. non eſt. ij. q
vij. queritur. vbi de
hoc. ⁊. xxiij. q. iiij.
ſi eccl'a. Jtem in caſu
ff. de iud. ſi longius.
Jn hijs et ſimilibus
minoꝛ et in pōtate ɔ
ſtitut⁹ agit. r. ¶ Nō=
beat. habet enī locum illa regula in pꝛimonialib⁹. vt. ē. dixi

Romana. ꝑmiſſo. licet per ap. ad archiepm cā
deuoluatur ⁊ de ea ɔgnoſcere poſſit. tamē de pri
ncipali queſtione ɔgnoſcere non pōt niſi prius de
appellacōe ɔgnoſcat etiam ptibus ɔſenciētib⁹ ſine volun
tate ſuffraganei. q2 in hoc caſu perinde eſſz ac ſi ſine volun=
tate ſuffraganei per ſimplicem querelam ɔgnoſcere quod
non pōt facere. ē. e. li. de offi. oꝛd. c. i. ⁊ ſic fraus fieret illi ɔ
ſtitucōi. ⁊ hoc intellige cum appellatur ante ſniam. nā qñ
appellatur a ſnīa iudex appellacōis ſtatim de pncipali ɔg
noſcat. ḋ hoc. ē. de ap. vt debitus. in glo. pl. ⁊ per hoc ap
batur opinio oſt. que no. j. e. li. de ap. coꝛdi. ꝙ illa decre. lo
cum habet ſpecialiter in ꝑꝑa in archiepō enī locum nō ha
bet vt hic vides ſic etiam ſoluitur in ɔtrarium illius decre.